

The 8th European Family Therapy Association Congress (EFTA): Opportunities in a Time of Crisis: The Role of the Family [Istanbul, 24 – 27 oktober 2013]

Elia Wyverkens en Hanna Van Parys

Met een goed gevuld programma en een duizendtal deelnemers was deze driejaarlijkse afspraak van systeemtherapeuten over Europa van meet af aan een boeiende bijeenkomst. De reis nam ons mee naar Istanbul, een inspirerende omgeving om ideeën uit te wisselen en van de cultuur te proeven. Het programma, maar liefst vier dagen, werd vooraf gegaan door drie pre-lezingen en bestond uit (sub) plenaire sessies, symposia, workshops en panel presentaties. Wij gingen meteen van start met het congressthema en kozen voor de pre-lezing rond gezinnen in transitie en de rol van EFFT. De Griekse Kyriaki Polychroni (voorzitster van EFTA) en de Amerikaan James Furrow (professor te Pasadena, Californië en EFFT-therapeut) lieten ons reflecteren over mogelijke evoluties binnen gezinsrelaties die we herkennen in ons thuisland. Ideeën uit België, Bulgarije, Griekenland, Iran, Nederland, Turkije, USA en Zwitserland werden gedeeld, wat ons een mooie ‘eye opener’ verschafte voor culturele diversiteit. Turkse en Griekse collega’s spraken over een geleidelijke overgang van ‘rug aan rug relaties’, waarin traditionele rolverdelingen standhouden, naar meer intieme relaties, waarin men meer van de partner verlangt dan de louter functionele behoeftes van het gezinsleven. Een evolutie die we al langer kennen in Noord-Europa, waar vrouwen het beter doen op universiteiten, ook kostwinners worden en hun relationele behoeftes meer en meer gaan expliciteren: ‘wat biedt het mij?’ We vonden ook enkele gemeenschappelijke punten in dit gemengde publiek en concludeerden dat het uitstellen van de kindwens en het huwelijk, evenals spanningen tussen traditionele en meer moderne waarden, gemeenschappelijke trends zijn. Verder kwamen we tot het inzicht dat de crisis moeilijkheden in zich draagt, maar ook mogelijkheden kan bieden, zoals een verdieping van emotionele banden in partnerrelaties. Systeemtherapeuten kunnen een rol spelen in het zoeken naar een nieuw evenwicht en nieuwe grenzen in en rond het gezin. In een boeiend tweede deel van de voormiddag nam James Furrow het roer over en illustreerde hij aan de hand van pakkend en veelzeggend videomateriaal de kracht van EFT voor gezinnen. Echter, hier en daar kwam Furrow’s uiteenzetting over als een Amerikaans succesverhaal: ‘Yes we can, we kunnen veilige hechting in relaties opnieuw installeren.’ Later tijdens het congres hoorden we meer kritische geluiden ten aanzien van EFT.

Na deze onderdompeling in hedendaagse sociale en culturele evoluties werden we even terug gekatapulteerd in de tijd naar één van de pioniers in het systeemdenken, Gregory Bateson. In de plenaire sessie ‘Family Therapy in the Face of New Emerging Conditions’ met Nora Bateson – dochter van - en Imelda McCarthy (systeemtherapeut en supervisor in Ierland, TAOS Institute) werden we getraakteerd op een vertoning van de door Nora geproduceerde film ‘An Ecology of Mind:

a Daughter's Portrait of Gregory Bateson.' De film brengt een eerbetoon aan een opmerkelijk filosofisch denker, waarin een aantal van zijn meest bekende uitspraken zoals '*A man walking is never in balance but always correcting for imbalance*', gezien worden vanuit het perspectief van de zich ontwikkelende vader-dochter relatie. Verder bracht deze plenaire sessie weinig verheldering, het bleef wat het was: een zeer geslaagd eerbetoon.

Na een reeds goed gevulde dag verheugden we ons op de 'Systemic Café Conversations', een format om het netwerken tussen onderzoekers en therapeuten in gelijke werkvelden op gang te brengen. Jammer was dat de organisatie te wensen overliet, niemand wist goed waar, met wie en hoe er te geraken en eenmaal ter plekke bleek de ruimte zich niet bepaald te lenen tot interactie. Mits een betere uitwerking, zou dit een stimulerende werkvorm kunnen zijn op congressen.

De tweede dag van het congres startte met een plenaire lezing 'Re-connecting Couples in Contexts that Disconnect' van Sue Johnson en Mony Elkaïm (neuropsychiater, directeur van het *Institut d'Études de la Famille et des Systèmes Humains* in Brussel). De op het eerste zicht verrassende combinatie bleek bijzonder goed te werken. Met een weliswaar verschillende stijl en achtergrond slaagden beide sprekers erin ons te richten naar de onderliggende existentiële behoeftes en angsten bij cliënten. Daarbij wezen ze op de rol van systeemtherapeuten om de dieperliggende betekenissen van interacties en relationeel conflict te duiden en een veilige context in therapie te creëren. Met het 'Still Face' experiment', een experiment waarbij de moeder plots stopt met non-verbaal te reageren op haar baby en allerhande fMRI studies bracht Sue Johnson een zeer overtuigend verhaal met nadruk op 'veranderbaarheid' en 'maakbaarheid' van relaties. Uit het publiek kwam de bedenking of er grenzen zijn aan onze behoefte voor verbinding en of liefde ons altijd dichterbij elkaar brengt? En wat met partners die autonomie nastreven?

Enkele van deze kritieken werden gedeeltelijk gekaderd toen wij het verhaal van Esther Perel (werkzaam in New York als gezins-, relatie en sekstherapeute, geboren in België) beluisterden in de volgende sessie rond seksualiteit en intimiteit. Hoewel ze startte van eenzelfde probleemstelling als Johnson: 'we vragen vandaag van onze partners wat onze grootouders van een hele gemeenschap kregen', was haar uitwerking verschillend in die zin dat ze naast de erkenning van een nood aan veiligheid en bescherming, óók wees op een nood aan verassing, avontuur, risico's en ontdekkingen. Doordat we ons met al onze noden aan tederheid en bescherming richten tot onze partner wordt de erotiek aangetast. Want niet de aanwezigheid, maar de afwezigheid van de partner is inherent aan het verlangen ('fire needs air'). Perel versterkte haar boutade met de vaststelling dat we het meest verknocht zijn aan onze partner wanneer we hem/haar van op een afstand zien in iets waar hij/zij gepassioneerd mee bezig is. Perel kreeg het publiek mee met haar onstuitbare energie, maar verloor ons soms door een ietwat chaotische presentatie. De integratie Johnson en Perel bracht alleszins interessante perspectieven op partnerrelaties.

Elisabeth Fivaz-Depeursinge (ontwikkelingspsycholoog, voormalig professor Universitair Centrum voor Gezinsstudies, Lausanne) nam ons mee in haar lezing 'Mirror Neurons and the Present Moment: Does "Neuro-Family Therapy" Exist?' Eén van haar grote verdiensten is dat ze ontwikkelingspsychologische studies met onderzoek naar gezinsprocessen weet te verbinden. Via de methode 'Lausanne Narrative Play' observeert Fivaz-Depeursinge hoe kinderen met beide ouders gelijktijdig affect delen en hoe zowel ouders als kinderen zich op elkaar afstemmen en zo met elkaar 'synchroniseren' in interactie. Aan de hand van een aantal experimenten toonde zij aan hoe een baby diens ouders kan uitnodigen tot interacties binnen de triade, een interessant microproces dat wordt verbonden met Daniel Stern's 'present moment'.

In een interessant betoog trachtte Vittorio Gallese (professor fysiologie en neurowetenschappen, universiteit Parma) de term 'intersubjectiviteit', aan de hand van onderzoek naar onder meer spiegelneuronen, te onderbouwen. Hierbij bleken de causale interpretaties van zijn neuropsychologisch onderzoek staan soms haaks te staan op ons 'circulair denken' als systeemtherapeuten.

Een aanzienlijk deel van het congres besteedden we verder aan het volgen van workshops gericht op 'Lesbian, Gay, Bisexual en Transgender (LGBT) gezinnen' met sprekers als Alfred Hurst (gezinstherapeut in Tavistock Clinic, London), Jean Malpas (director van het Gender & Family project in het Ackerman Institute New York), Roberto Baiocco (onderzoeker aan Universiteit La Sapienza, Rome) en Salvatore D'Amore (relatietherapeut en professor systeemtherapie en relationele psychopathologie, Universiteit Luik). Vanuit ons onderzoek naar lesbisch ouderschap, maar ook vanuit therapeutisch oogpunt, konden deze presentaties ons zeer bekoren. De experiëntiële workshop van Hurst leert ons stil te staan bij onze eigen normen en waarden, taalgebruik en mogelijke oordelen over divers genderrol gedrag. Hij daagde ons meteen uit met zijn gelakte nagels en deed dit ook op een overtuigende manier rond ideeën met betrekking tot onder andere ontrouw, polygamie en pornografie. Hierbij deed hij het taalgebruik van EFT-therapeuten af als normatief; het zou te zeer uitgaan van vooropgestelde ideeën over 'een goede relatie' en te weinig ruimte laten voor diversiteit in relaties. In de daarop volgende sessie vertelde Malpas over zijn therapeutisch werk met transgender personen, wat een mooie illustratie bood voor het werken met diversiteit in de praktijk. Hij benadrukte het belang van empoweren van cliënten door met hen stil te staan bij mogelijke dilemma's, het maken van keuzes en het creëren van nieuwe, creatieve afspraken binnen relaties met transgender personen. En tenslotte kwam het interessante onderzoek van Belgische bodem van de onderzoeksgroep van D'Amore aan bod. Zij bestuderen onder andere het proces van 'coming out' bij adolescenten en hun siblings, attitudes ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksueel ouderschap, en dynamieken in de transitie naar ouderschap. Voor dit laatste

onderzoeksproject werd het eerder beschreven Lausanne Narrative Play toegepast in de context van gezinnen met lesbische ouders.

Hoewel aandacht voor onderzoek in toenemende mate aanwezig is, blijft het EFTA congres toch in de eerste plaats een therapeutisch congres. Voor ons bood het congres enkele interessante visies rond partnerrelaties en bracht het diversiteit naar voren als een belangrijke waarde die we als systeemtherapeuten ten volle erkennen. We nemen deze ideeën mee in ons verdere werk en keerden voldaan terug van een inspirerend congres. We kijken alvast uit naar de volgende editie.

Elia Wyverkens, klinisch psycholoog, is als doctoraatsstudent verbonden aan de vakgroep Experimenteel-Klinische & Gezondheidspsychologie, Universiteit Gent. E-mail: elia.wyverkens@ugent.be

Hanna Van Parys, klinisch psycholoog, is als doctor-wetenschappelijk medewerker verbonden aan de vakgroep Experimenteel-Klinische & Gezondheidspsychologie, Universiteit Gent, en werkt daarnaast als relatie- en gezinstherapeut op de Universitaire Dienst Psychiatrie van het UZ Gent. E-mail: hanna.vanparys@ugent.be.